

Repertoriul jurisprudenței

HOTĂRÂREA CURȚII (Camera întâi)

2 iunie 2016*

„Neîndeplinirea obligațiilor de către un stat membru — Articolele 18, 20 și 21 TFUE — Cetățenia Uniunii — Drept de circulație și de ședere — Discriminare pe motiv de cetățenie sau naționalitate — Prestație pentru cheltuielile de transport acordată studenților naționali — Directiva 2004/38/CE — Articolul 24 alineatul (2) — Derogare de la principiul egalității de tratament — Ajutoare pentru studii constând în burse de studiu sau împrumuturi — Conținut — Cerințe de formă cu privire la cererea de sesizare a instanței — Expunere coerentă a motivelor”

În cauza C-233/14,

având ca obiect o acțiune în constatarea neîndeplinirii obligațiilor formulată în temeiul articolului 258 TFUE, introdusă la 12 mai 2014,

Comisia Europeană, reprezentată de C. Gheorghiu și de M. van Beek, în calitate de agenți, cu domiciliul ales în Luxemburg,

reclamantă,

împotriva

Regatului Țărilor de Jos, reprezentat de M. Bulterman și de C. Schillemans, în calitate de agenți,

pârât,

CURTEA (Camera întâi),

compusă din doamna R. Silva de Lapuerta, președinte de cameră, și domnii A. Arabadjiev, J.-C. Bonichot, C. G. Fernlund și E. Regan (raportor), judecători,

avocat general: doamna E. Sharpston,

grefier: doamna L. Carrasco Marco, administrator,

având în vedere procedura scrisă și în urma ședinței din 25 noiembrie 2015,

după ascultarea concluziilor avocatului general în ședința din 26 ianuarie 2016,

pronunță prezenta

* Limba de procedură: neerlandeza.

Hotărâre

- 1 Prin cererea introductivă, Comisia Europeană solicită Curții:
 - constatarea faptului că, prin limitarea posibilității de a beneficia de tarifele preferențiale de transport public prevăzute pentru studenții care își urmează studiile în Țările de Jos numai la studenții neerlandezi care sunt înscriși la o instituție de învățământ publică sau privată din Țările de Jos și la studenții din alte state membre care desfășoară o activitate economică în Țările de Jos sau care au dobândit un drept de ședere permanentă pe teritoriul acestora, Regatul Țărilor de Jos nu și-a îndeplinit obligațiile care îi revin în temeiul articolului 18 TFUE coroborat cu articolele 20 TFUE și 21 TFUE și în temeiul articolului 24 din Directiva 2004/38/CE a Parlamentului European și a Consiliului din 29 aprilie 2004 privind dreptul la liberă circulație și ședere pe teritoriul statelor membre pentru cetățenii Uniunii și membrii familiilor acestora, de modificare a Regulamentului (CEE) nr. 1612/68 și de abrogare a Directivelor 64/221/CEE, 68/360/CEE, 72/194/CEE, 73/148/CEE, 75/34/CEE, 75/35/CEE, 90/364/CEE, 90/365/CEE și 93/96/CEE (JO 2004, L 158, p. 77, Ediție specială, 05/vol. 7, p. 56), și
 - obligarea Regatului Țărilor de Jos la plata cheltuielilor de judecată.

Cadrul juridic

Dreptul Uniunii

- 2 Considerentele (20) și (21) ale Directivei 2004/38 au următorul cuprins:
 - „(20) În conformitate cu interzicerea discriminării pe criteriul cetățeniei, toți cetățenii Uniunii și membrii familiilor acestora care locuiesc într-un stat membru în temeiul prezentei directive ar trebui să beneficieze, în statul membru respectiv, de un tratament egal cu cel al resortisanților în materiile cărora li se aplică tratatul, sub rezerva dispozițiilor speciale care sunt prevăzute în mod expres de tratat și de dreptul derivat.
 - (21) Cu toate acestea, ar trebui ca statul membru gazdă să fie liber să decidă dacă înțelege să acorde asistență socială în cursul primelor trei luni de ședere, sau pe o perioadă mai lungă în cazul persoanelor aflate în căutarea unui loc de muncă, persoanelor altele decât cele care desfășoară activități salariate sau activități independente, persoanelor care își păstrează acest statut și membrilor familiilor acestora sau dacă va acorda acestor persoane burse pe durata studiilor, inclusiv a formării profesionale, înainte ca acestea să primească dreptul de ședere permanentă.”
- 3 Articolul 3 alineatul (1) din această directivă prevede că aceasta se aplică oricărui cetățean al Uniunii care se deplasează sau are reședința în alt stat membru decât cel al cărui resortisant este.
- 4 Articolul 7 din directiva menționată, intitulat „Dreptul de ședere pentru o perioadă mai mare de trei luni”, prevede la alineatul (1):

„Toți cetățenii Uniunii au dreptul de ședere pe teritoriul altui stat membru pentru o perioadă mai mare de trei luni în cazurile în care:

[...]

(c)

- sunt înscriși într-o instituție privată sau publică, acreditată sau finanțată de către statul membru gazdă pe baza legislației sau practicilor sale administrative, cu scopul principal de a urma studii, inclusiv de formare profesională și
- dețin asigurări medicale complete în statul membru gazdă și asigură autoritatea națională competentă, printr-o declarație sau o altă procedură echivalentă la propria alegere, că posedă suficiente resurse pentru ei înșiși și pentru membrii de familie, astfel încât să nu devină o povară pentru sistemul de asistență socială al statului membru gazdă în timpul perioadei de ședere; [...]"

5 Articolul 24 din Directiva 2004/38, intitulat „Egalitatea de tratament”, are următorul cuprins:

„(1) Sub rezerva dispozițiilor speciale prevăzute expres de tratat și de dreptul derivat, orice cetățean al Uniunii care, în temeiul prezentei directive, își are reședința pe teritoriul statului membru gazdă se bucură de egalitate de tratament în raport cu resortisanții statului membru respectiv în domeniul de aplicare al tratatului. Beneficiul acestui drept se extinde asupra membrilor de familie care nu au cetățenia unui stat membru și care au dreptul de ședere sau dreptul de ședere permanentă.

(2) Prin derogare de la dispozițiile alineatului (1), statul membru gazdă nu este obligat să acorde dreptul la prestații de asistență socială în timpul primelor trei luni de ședere sau, după caz, în timpul perioadei mai lungi prevăzute la articolul 14 alineatul (4) litera (b) și nici nu este obligat ca, înainte de dobândirea dreptului de ședere permanentă, să acorde ajutoare pentru studii, inclusiv pentru formare profesională, constând în burse de studiu sau împrumuturi, unor persoane altele decât lucrătorii care desfășoară activități salariate sau independente, persoanelor care își mențin acest statut și membrilor familiilor acestora.”

Dreptul neerlandez

Wet studiefinanciering 2000

6 Articolul 2.1 din Wet studiefinanciering 2000 (Legea din 2000 privind finanțarea studiilor, denumită în continuare „WSF 2000”), care stabilește condițiile de finanțare a studiilor, inclusiv de acordare a bursei de bază și a unei prestații pentru cheltuieli de transport (denumită în continuare „prestația pentru cheltuieli de transport”), are următorul cuprins:

„Prezenta lege reglementează finanțarea studiilor și se aplică studenților care îndeplinesc condițiile privind:

- a. cetățenia, prevăzute la articolul 2.2;
- b. vârsta, prevăzute la articolul 2.3;
- c. tipul de educație, prevăzute la alineatele 2.2-2.4.”

7 Articolul 2.2 din WSF 2000 prevede:

„1. Poate solicita o finanțare a studiilor studentul care:

- a) are cetățenia neerlandeză;
- b) nu are cetățenia neerlandeză, însă, în domeniul finanțării studiilor, este considerat resortisant neerlandez în temeiul unui tratat sau al unei decizii a unei organizații internaționale sau

- c) nu are cetățenia neerlandeză, însă are reședința în Țările de Jos și face parte dintr-un grup de persoane asimilat, în materie de finanțare, resortisanților neerlandezi, care trebuie să fie determinat printr-un regulament.
2. Fără a aduce atingere alineatului 1 litera b), un regulament poate desemna grupuri de persoane pentru care aplicarea unui tratament echivalent prevăzută la alineatul 1 litera b) operează numai în ceea ce privește suportarea cheltuielilor legate de accesul la educație. Regulamentul poate stabili norme referitoare la suma și la forma în care se suportă cheltuielile amintite.”
- 8 Articolul 3.1 din WSF 2000 prevede:
- „1. Finanțarea studiilor constă într-o bursă de bază, un împrumut de bază și o bursă suplimentară sau un împrumut suplimentar, precum și într-un credit de școlarizare a studenților.
2. Finanțarea studiilor poate fi acordată în mod integral sau parțial sub formă de:
- a. donație;
- b. bursă sau
- c. împrumut.”
- 9 Articolul 3.2 alineatul 1 din WSF 2000 prevede că bursa constă lunar într-o sumă forfetară care acoperă cheltuielile de subzistență, o contribuție la cheltuielile de școlarizare și prestația pentru cheltuieli de transport.
- 10 Articolul 3.29 din WSF 2000 precizează condițiile în care poate fi obținută o indemnizație atunci când beneficiarul nu a utilizat în întregime prestația pentru cheltuieli de transport.
- 11 Articolul 3.6 alineatul 2 din WSF 2000 prevede:
- „Cu excepția cazului în care se prevede altfel, bursa de bază cuprinde o prestație pentru cheltuieli de transport.”
- 12 Articolul 3.7 din WSF 2000, care prevede forma sub care se acordă prestația pentru cheltuieli de transport, are următorul cuprins:
- „1. Pentru studenții care studiază în Țările de Jos, prestația pentru cheltuieli de transport constă într-un titlu de transport valabil pe o durată determinată din săptămână, titlu pe care societățile de transport îl emit studentului gratuit sau la un tarif redus.
2. În cazul studenților care au dreptul la finanțarea studiilor pentru a urma o formă de învățământ în afara Țărilor de Jos, prestația pentru cheltuieli de transport constă în suma prevăzută la articolul 4.8 alineatul 2 și, respectiv, la articolul 5.3 alineatul 2. Prin derogare de la prima teză, studentul menționat în prima teză poate obține prestația pentru cheltuieli de transport, la cerere, sub forma unui titlu de transport.”

Besluit studiefinanciering 2000

- 13 Besluit studiefinanciering 2000 (Decizia din 2000 privind finanțarea studiilor) prevede, la articolul 3a alineatele 1 și 2, următoarele:

„1. În cazul persoanelor care dețin fie cetățenia unui stat care este parte la Acordul privind Spațiul Economic European [din 2 mai 1992 (JO 1994, L 1, p. 3, Ediție specială, 11/vol. 53, p. 3)], fie cetățenia elvețiană, precum și în cazul membrilor familiilor lor, cu excepția

- a. a lucrătorilor salariați,
- b. a lucrătorilor independenți sau
- c. a persoanelor care și-au păstrat statutul de lucrător salariat și
- d. a membrilor familiei persoanelor menționate la punctele a-c,

care nu au dobândit dreptul de ședere permanentă prevăzut la articolul 16 din [Directiva 2004/38], aplicarea unui tratament echivalent în temeiul articolului 2.2 alineatul 2 din [WSF 2000] se referă la suportarea cheltuielilor legate de accesul la educație.

2. În cazul unui participant care locuiește la domiciliul familial, cheltuielile sunt suportate în temeiul alineatului 1 sub forma unei donații care constă în cuantumul bursei de bază prevăzute la articolul 3.6 alineatul 1 din [WSF 2000]. Alocația pentru cheltuieli de transport și suplimentul prevăzut la articolul 3.6 alineatele 2 și 3 din [WSF 2000] nu fac parte din această sumă.”

Wet op het hoger onderwijs en wetenschappelijk onderzoek

- 14 Articolul 7.37 din Wet op het hoger onderwijs en wetenschappelijk onderzoek (Legea privind învățământul superior și cercetarea științifică) pune în aplicare articolul 2.1 litera c) din WSF 2000, care prevede că studentul trebuie să fie înscris la o instituție de învățământ acreditată. Potrivit articolului 7.37 alineatul 2 din Legea privind învățământul superior și cercetarea științifică:

„Înscrierea nu are loc decât dacă se prezintă dovada plății taxelor de înscriere și a taxelor de examen sau, în cazul înscrierii la cursurile universitare serale, a taxelor de înscriere la aceste cursuri.”

Procedura precontencioasă

- 15 În luna noiembrie 2008, Comisia a fost sesizată cu o plângere având ca obiect inegalitatea de tratament dintre studenții neerlandezi și studenții din alte state membre ale Uniunii Europene în ceea ce privește accesul la transportul public subvenționat în Țările de Jos. Potrivit acestei plângeri, studenții neerlandezi pot solicita acordarea prestației pentru cheltuieli de transport care le permite să folosească transportul public gratuit sau la un tarif redus, în timp ce studenții care își urmează studiile în cadrul programului Erasmus trebuie să plătească tariful integral, ceea ce ar constitui o încălcare a articolului 12 CE.
- 16 Însușindu-și acest punct de vedere, Comisia a trimis Regatului Țărilor de Jos, la 23 martie 2009, o scrisoare de punere în întârziere, solicitându-i să îi transmită observațiile sale în termen de două luni. În această scrisoare, Comisia a arătat că prestația pentru cheltuieli de transport nu trebuie să fie calificată drept bursă de studii sau împrumut, ci ca ajutor pentru întreținere, astfel încât această prestație nu intră sub incidența derogării prevăzute la articolul 24 alineatul (2) din Directiva 2004/38. Pe de altă parte, Comisia nu s-a limitat să impute Regatului Țărilor de Jos o inegalitate de tratament

față de studenții care își urmează studiile în cadrul programului Erasmus, ci s-a referit la toți studenții din alte state membre care intră în domeniul de aplicare al Directivei 2004/38 și care își completează studiile în parte sau în integralitate în Țările de Jos.

- 17 Prin scrisoarea din 15 mai 2009, Regatul Țărilor de Jos a răspuns la aceste critici în sensul că nu poate fi vorba despre o discriminare, din moment ce prestația pentru cheltuieli de transport se acordă sub forma unui împrumut sub condiție și, în consecință, intră sub incidența derogării prevăzute la articolul 24 alineatul (2) din Directiva 2004/38.
- 18 La 29 ianuarie 2010, Comisia a trimis Regatului Țărilor de Jos un aviz motivat, la care acest stat membru a răspuns la 28 mai 2010, dezvoltând argumentele invocate în răspunsul său la scrisoarea de punere în întârziere.
- 19 La 27 ianuarie 2012, Comisia a adresat Regatului Țărilor de Jos un aviz motivat suplimentar. La 27 martie 2012, Comisia a primit răspunsul statului membru amintit, prin care acesta și-a menținut poziția potrivit căreia prestația pentru cheltuieli de transport nu creează discriminare.
- 20 Întrucât a considerat răspunsul furnizat de acest stat membru în continuare nesatisfăcător, la 12 mai 2014, Comisia a introdus prezenta acțiune.

Cu privire la acțiune

Cu privire la conținutul acțiunii

- 21 Cu titlu introductiv, trebuie precizat conținutul prezentei acțiuni.
- 22 În această privință, trebuie amintit că o acțiune formulată în temeiul articolului 258 TFUE trebuie examinată numai din perspectiva concluziilor cuprinse în cererea de sesizare a instanței (Hotărârea din 22 octombrie 2014, Comisia/Țările de Jos, C-252/13, EU:C:2014:2312, punctul 28 și jurisprudența citată).
- 23 În speță, este necesar să se ia act de desistarea parțială a Comisiei de prezenta acțiune. În memoriul în replică, Comisia declară că renunță la aprecierea că studenții neerlandezi cu reședința în străinătate care se înscriu la un ciclu de studii cu frecvență regulată din cadrul unei instituții de învățământ acreditate din Țările de Jos fac obiectul unei discriminări. În ședința desfășurată în fața Curții, ca răspuns la o întrebare adresată de aceasta, Comisia a precizat că înțelege să renunțe la acțiunea sa și în măsura în care aceasta se referă la studenții neerlandezi care locuiesc în străinătate și care își urmează studiile în Țările de Jos în cadrul programului Erasmus.
- 24 Prin urmare, prezenta acțiune trebuie considerată ca având ca obiect o pretinsă discriminare de către Regatul Țărilor de Jos față de studenții care nu sunt neerlandezi și care își urmează studiile în Țările de Jos, inclusiv față de studenții care participă la programul Erasmus și față de cei care își urmează studiile în afara acestui program.

Cu privire la admisibilitate

Argumentele părților

- 25 Regatul Țărilor de Jos susține că motivul invocat de Comisie referitor la o discriminare indirectă nu îndeplinește cerințele care decurg din jurisprudența Curții potrivit căreia, pe de o parte, Comisia trebuie să prezinte motivele în etapa precontencioasă, precum și în cererea introductivă, în mod coerent și precis și, pe de altă parte, motivele expuse în cererea introductivă nu pot devia de la cele invocate în cadrul etapei precontencioase.
- 26 În special, Regatul Țărilor de Jos observă că, la punctul 44 din cererea introductivă, Comisia afirmă că există o discriminare indirectă față de studenții de origine neerlandeză care s-au înscris la un ciclu de studii complet în străinătate și care aleg să își urmeze studiile în cadrul programului Erasmus la o instituție de învățământ acreditată în Țările de Jos. Cu toate acestea, la punctele 75, 81 și 82 din cererea introductivă, Comisia ar evoca o discriminare indirectă față de studenții care nu sunt neerlandezi și care participă la acest program.
- 27 Regatul Țărilor de Jos explică faptul că nu înțelege care grup de studenți ar fi discriminat indirect, în raport cu cine și în ce ar consta această discriminare indirectă.
- 28 Nici documentele schimbate în cadrul etapei precontencioase nu ar oferi indicii în această privință.
- 29 În special, la punctele 31 și 32 din avizul motivat din 28 ianuarie 2010, fără a aborda aplicabilitatea articolului 24 alineatul (2) din Directiva 2004/38, Comisia ar imputa Regatului Țărilor de Jos că a impus ca studenții care provin din alte state membre să fie persoane care să desfășoare o activitate economică sau să dețină un permis de ședere permanentă în Țările de Jos și, în acest sens, ar părea să formuleze o nouă plângere întemeiată pe o discriminare indirectă.
- 30 În plus, legătura dintre poziția Comisiei exprimată la punctele 31 și 32 din avizul motivat, pe de o parte, și poziția sa descrisă la punctele 44 și 75-83 din cererea de sesizare a instanței, pe de altă parte, nu ar fi clară. Considerațiile din această cerere introductivă s-ar referi, în special, la studenții care își urmează studiile în cadrul programului Erasmus, în timp ce poziția adoptată de Comisie în etapa precontencioasă cu privire la pretinsa discriminare indirectă ar părea mai generală.
- 31 Comisia arată că motivul referitor la o discriminare indirectă este admisibil. Din cuprinsul punctelor 32 și 33 din avizul motivat, precum și din cuprinsul punctelor 52, 54 și 56 din avizul motivat suplimentar ar reieși fără ambiguitate că, în cursul etapei precontencioase, această instituție nu excludea ca reglementarea neerlandeză să inducă nu doar o discriminare directă, ci și, eventual, o discriminare indirectă. Elementele prezentate în cererea introductivă cu privire la o discriminare indirectă nu ar fi, așadar, decât o precizare a elementelor pe care Comisia le menționase deja în cursul etapei precontencioase.

Aprecierea Curții

– Cu privire la motivul întemeiat pe o discriminare indirectă

- 32 Din articolul 120 litera (c) din Regulamentul de procedură al Curții și din jurisprudența acesteia referitoare la această dispoziție rezultă că orice cerere de sesizare a instanței în materia acțiunilor directe trebuie să indice obiectul litigiului și să conțină expunerea sumară a motivelor invocate în susținerea acțiunii, această mențiune trebuind să fie suficient de clară și de precisă pentru a permite părâtului să își pregătească apărarea, iar Curții să își exercite controlul. Din cele menționate rezultă că elementele esențiale de fapt și de drept pe care se întemeiază o astfel de acțiune trebuie să reiasă

- într-un mod coerent și inteligibil chiar din textul cererii introductive (a se vedea în acest sens Hotărârea din 22 octombrie 2014, Comisia/Țările de Jos, C-252/13, EU:C:2014:2312, punctul 33 și jurisprudența citată).
- 33 Curtea a statuat de asemenea că, în cadrul unei acțiuni introduse în temeiul articolului 258 TFUE, aceasta trebuie să prezinte motivele în mod coerent și precis pentru a permite statului membru și Curții să determine cu exactitate întinderea încălcării dreptului Uniunii care i se impută, condiție necesară pentru ca statul respectiv să poată invoca în mod util mijloacele sale de apărare, iar Curtea să poată verifica existența pretensei neîndepliniri a obligațiilor (Hotărârea din 22 octombrie 2014, Comisia/Țările de Jos, C-252/13, EU:C:2014:2312, punctul 34 și jurisprudența citată).
- 34 Motivele respective trebuie să fie formulate în mod neechivoc, astfel încât Curtea să nu se pronunțe *ultra petita* sau să nu omită să se pronunțe asupra vreunui dintre acestea (a se vedea în acest sens Hotărârea din 30 septembrie 2010, Comisia/Belgia, C-132/09, EU:C:2010:562, punctul 37 și jurisprudența citată).
- 35 În special, acțiunea formulată de Comisie trebuie să cuprindă o expunere coerentă și detaliată a rațiunilor care au determinat Comisia să ajungă la convingerea că statul membru în cauză nu și-a îndeplinit una dintre obligațiile care îi revin în temeiul tratatelor (Hotărârea din 6 septembrie 2012, Comisia/Belgia, C-150/11, EU:C:2012:539, punctul 27 și jurisprudența citată). Prin urmare, o contradicție în expunerea motivului invocat de Comisie în sprijinul acțiunii sale în constatarea neîndeplinirii obligațiilor nu corespunde cerințelor impuse (a se vedea în acest sens Hotărârea din 1 februarie 2007, Comisia/Regatul Unit, C-199/04, EU:C:2007:72, punctul 25, și Hotărârea din 28 iunie 2007, Comisia/Spania, C-235/04, EU:C:2007:386, punctul 47).
- 36 În speță, Regatul Țărilor de Jos susține că cererea introductivă nu îndeplinește aceste condiții în măsura în care Comisia face trimitere în cuprinsul său, într-un mod confuz, la existența unei eventuale discriminări indirecte.
- 37 Trebuie să se constate că prezentarea motivului referitor la o discriminare indirectă nu îndeplinește în mod vădit cerințele jurisprudenței amintite la punctele 32-35 din prezenta hotărâre.
- 38 În special, din cererea introductivă nu reiese în mod clar ce categorie de studenți ar fi dezavantajată și în raport cu care altă categorie. Astfel, într-o parte din cererea sa introductivă, Comisia susține că din reglementarea națională în discuție rezultă o discriminare indirectă care privește numai studenții de cetățenie neerlandeză care își urmează studiile în cadrul programului Erasmus în Țările de Jos. Cu toate acestea, într-o altă parte a cererii introductive, Comisia pare să considere, printr-o formulare oarecum ambiguă, că studenții altor state membre care participă la acest program în Țările de Jos fac obiectul unei discriminări indirecte, din moment ce sunt dezavantajați în raport cu studenții de cetățenie neerlandeză care își urmează studiile într-un alt stat membru și participă la programul menționat în Țările de Jos.
- 39 Pe de altă parte, după cum a observat avocatul general la punctul 70 din concluzii, Comisia nu a identificat în niciun fel criteriul, în afara celui al cetățeniei, care ar conduce la discriminarea indirectă pretinsă. Această instituție face, desigur, o referire la condiția potrivit căreia, pentru a putea solicita finanțarea neerlandeză a studiilor, inclusiv prestația pentru cheltuieli de transport, studentul trebuie să fie înscris la o instituție de învățământ acreditată și să își fi plătit taxele de înscriere. Cu toate acestea, în cererea introductivă, Comisia se întemeiază pe condiția de înscriere menționată pentru a demonstra, pe de o parte, că studenții originari din alte state membre care participă la programul Erasmus în Țările de Jos se află într-o situație asemănătoare din punct de vedere obiectiv cu cea a studenților neerlandezi care studiază în acest stat membru și, pe de altă parte, că pretinsa discriminare nu intră sub incidența derogării prevăzute la articolul 24 alineatul (2) din Directiva 2004/38. În schimb, această

instituție nu face nicio mențiune despre condiția de înscriere amintită în prima parte a cererii sale introductive, care urmărește să demonstreze o diferență de tratament care constituie o discriminare în temeiul articolului 18 TFUE coroborat cu articolele 20 TFUE și 21 TFUE.

- 40 În sfârșit, după cum susține în mod justificat Regatul Țărilor de Jos, trebuie observat că însuși temeiul motivului invocat de Comisie, bazat pe o discriminare indirectă, este deficient de la început. Astfel, această instituție își întemeiază acțiunea pe încălcarea articolelor 18 TFUE, 20 TFUE și 21 TFUE printr-o discriminare directă, „întrucât cetățenii [Uniunii] care nu dețin cetățenia neerlandeză sunt tratați într-un mod mai puțin favorabil decât cetățenii neerlandezi”. Or, Comisia dezvoltă o argumentație referitoare la o eventuală discriminare indirectă numai în cadrul aprecierii sale cu privire la aspectul dacă prestația pentru cheltuieli de transport intră sub incidența derogării prevăzute la articolul 24 alineatul (2) din Directiva 2004/38, confundând astfel existența unei eventuale justificări cu dezvoltarea unui motiv total diferit.
- 41 Trebuie adăugat că, în memoriul său în replică, Comisia se limitează să constate că, în cursul etapei precontencioase, ea „nu exclude” că reglementarea neerlandeză induce o discriminare indirectă, fără a preciza totuși în ce constă această discriminare.
- 42 În aceste condiții, motivul privind o discriminare indirectă trebuie respins ca inadmisibil.
- Cu privire la motivul întemeiat pe o discriminare directă
- 43 Cu titlu introductiv, trebuie să se arate că, chiar dacă Regatul Țărilor de Jos nu a invocat o cauză de inadmisibilitate a prezentului motiv, Curtea poate analiza din oficiu dacă sunt îndeplinite condițiile prevăzute la articolul 258 TFUE pentru introducerea unei acțiuni în constatarea neîndeplinirii obligațiilor în privința acestuia (a se vedea prin analogie Hotărârea din 19 decembrie 2012, Comisia/Italia, C-68/11, EU:C:2012:815, punctul 49 și jurisprudența citată).
- 44 În speță, drept răspuns la o întrebare adresată de Curte în ședință, Comisia a arătat că, prin acțiunea sa, înțelegea să îi vizeze nu numai pe studenții de la cursurile de formare profesională, ci și pe cei numiți de ea ca fiind studenți în învățământul superior și în învățământul științific. Totuși, această instituție nu a fost în măsură să identifice o dispoziție anume a dreptului național din care ar decurge presupusa discriminare față de alți studenți decât cei pe care acest drept îi consideră ca aparținând învățământului profesional.
- 45 În plus, după cum a arătat avocatul general la punctul 79 din concluzii, deși reglementarea națională în discuție în prezenta cauză nu se limitează să facă referire la cetățenii Uniunii, ci vizează și persoanele care dețin fie cetățenia unui stat care face parte din Spațiul Economic European (SEE), fie cetățenia elvețiană, nu reiese în mod clar din cererea de sesizare a instanței că, prin motivul său întemeiat pe o discriminare directă, Comisia înțelegea să vizeze toate aceste persoane. Mai mult, de la anumite puncte din această cerere introductivă reiese că Comisia se limitează să impute Regatului Țărilor de Jos discriminarea pe motiv de cetățenie numai a studenților cetățeni ai Uniunii.
- 46 În aceste condiții, trebuie să se considere că prezenta acțiune nu este admisibilă decât în măsura în care urmărește să demonstreze că reglementarea neerlandeză în discuție în prezenta cauză instituie o discriminare directă față de alți cetățeni ai Uniunii decât cei care dețin cetățenia neerlandeză, care își urmează studiile în cadrul învățământului profesional furnizat în acest stat membru, din moment ce această reglementare îi tratează pe cetățenii menționați într-un mod mai puțin favorabil decât pe cetățenii neerlandezi care urmează astfel de studii.

Cu privire la fond

Argumentele părților

- 47 În cererea sa introductivă, Comisia susține că reglementarea neerlandeză cuprinde o discriminare directă pe motiv de cetățenie.
- 48 Mai întâi, Comisia arată că există o discriminare directă în temeiul articolului 18 TFUE coroborat cu articolele 20 TFUE și 21 TFUE, întrucât dispozițiile naționale în discuție exclud studenții care nu sunt neerlandezi, pe baza singurului și unicului criteriu al cetățeniei lor, de la acordarea prestației pentru cheltuieli de transport, tratându-i astfel într-un mod mai puțin favorabil pe cetățenii Uniunii care nu dețin cetățenia neerlandeză. Această concluzie nu ar fi nicidecum repusă în discuție de necesitatea de a îndeplini alte două condiții obiective, și anume, în primul rând, cerința de a avea mai puțin de 30 de ani și, în al doilea rând, aceea de a fi înscris la o formă de învățământ acreditată cu frecvență regulată.
- 49 În continuare, Comisia arată că discriminarea directă imputată nu intră sub incidența derogării prevăzute la articolul 24 alineatul (2) din Directiva 2004/38. În această privință, Hotărârea din 4 octombrie 2012, Comisia/Austria (C-75/11, EU:C:2012:605) și, în special, punctele 43, 49-56, 59-62, precum și 64 și 65 din aceasta, s-ar aplica *mutatis mutandis* prezentei cauze.
- 50 În opinia Comisiei, nu are relevanță faptul că, potrivit legislației neerlandeze, studenții care participă la programul Erasmus nu sunt considerați ca fiind înscriși oficial la instituția de învățământ neerlandeză care îi găzduiește. În cadrul acestui program, fiecare student ar fi îndreptățit să se aștepte ca universitatea-gazdă să îl trateze în același mod ca și pe propriii studenți și, de altfel, aceasta s-ar întâmpla în practică. Un asemenea student ar fi, așadar, înscris *de facto* în cadrul instituției-gazdă din Țările de Jos și ar îndeplini, astfel, cea de a treia condiție stabilită prin legislația neerlandeză pentru acordarea prestației pentru cheltuieli de transport.
- 51 Ar fi mai mult decât probabil ca un resortisant neerlandez care studiază în afara Țărilor de Jos și care dorește să participe la programul Erasmus să aleagă un alt stat membru decât Regatul Țărilor de Jos pentru a-și completa studiile în cadrul acestui program. În rarele cazuri în care un asemenea student ar alege să studieze în cadrul programului menționat în Țările de Jos, ar fi normal ca acest stat membru să nu îi acorde prestația pentru cheltuieli de transport, dat fiind că el beneficiază deja de o indemnizație financiară corespunzătoare.
- 52 În sfârșit, în temeiul unui motiv intitulat „Alți studenți decât studenții străini din cadrul Erasmus – studenții străini obișnuiți, inclusiv studenții neerlandezi care locuiesc în străinătate”, Comisia susține că prestația pentru cheltuieli de transport este un ajutor pentru întreținere, în sensul articolului 24 alineatul (2) din Directiva 2004/38, acordat sub altă formă decât cea a unei burse de studiu sau a unui împrumut.
- 53 Faptul că, contrar situației în care s-a pronunțat Hotărârea din 4 octombrie 2012, Comisia/Austria (C-75/11, EU:C:2012:605), studentul este obligat să ramburseze avantajul economic rezultat din prestația pentru cheltuieli de transport dacă nu își obține diploma în 10 ani nu ar însemna că acest avantaj intră sub incidența noțiunii „burse de studiu sau împrumuturi” prevăzute la articolul 24 alineatul (2) din Directiva 2004/38. Fiind legată de condiția de a obține diploma în 10 ani, această prestație ar constitui mai curând o donație sub condiție decât un împrumut.
- 54 În memoriul în apărare, Regatul Țărilor de Jos contestă neîndeplinirea obligațiilor care i se impută.
- 55 În ceea ce privește, mai întâi, reglementarea neerlandeză referitoare la prestația pentru cheltuieli de transport, Regatul Țărilor de Jos subliniază că această prestație face parte din finanțarea neerlandeză a studiilor, astfel cum reiese din WSF 2000 și din originea prestației amintite.

- 56 În special, articolul 3.6 alineatul 2 din WSF 2000 ar prevedea că prestația pentru cheltuieli de transport face parte din bursa de bază, care ar fi un element al finanțării studiilor în temeiul articolului 3.1 alineatul 1 din această lege. Anterior, bursa de bază ar fi fost compusă integral dintr-o sumă de bani destinată acoperirii costului vieții. O parte din quantumul bursei menționate ar fi fost convertită în prestație pentru cheltuieli de transport începând de la 1 ianuarie 1991. Regatul Țărilor de Jos ar achiziționa titlurile de transport care fac obiectul acestei prestații de la întreprinderile de transport, pe baza unui contract, ceea ce ar permite cumpărarea lor la preț mic și acordarea accesului la un transport convenabil din punct de vedere economic tuturor studenților care au dreptul la finanțarea studiilor.
- 57 Regatul Țărilor de Jos arată că bursa de bază și prestația pentru cheltuieli de transport sunt acordate sub forma unui împrumut sub condiție. În cazul în care studentul își completează studiile în termen de 10 ani, împrumutul ar deveni o donație. Dacă studentul nu își completează studiile în acest termen, împrumutul ar trebui să fie rambursat cu dobândă.
- 58 Din moment ce prestația pentru cheltuieli de transport ar constitui un element al bursei de bază și, prin urmare, al finanțării studiilor, condițiile de obținere a acestei prestații ar fi aceleași cu cele aplicabile acordării finanțării studiilor. În special, pentru a se putea pretinde finanțarea neerlandeză a studiilor, ar trebui îndeplinite, în temeiul articolului 2.1 din WSF 2000, condițiile privind cetățenia sau naționalitatea, vârsta și categoria de învățământ.
- 59 În continuare, în ceea ce privește articolul 24 alineatul (2) din Directiva 2004/38, Regatul Țărilor de Jos înțelege să se prevaleze de derogarea prevăzută de această dispoziție față de toți studenții care nu sunt neerlandezi și care dețin cetățenia unui stat membru al Uniunii, al SEE sau al Elveției. În ceea ce privește studenții care nu sunt neerlandezi și care își urmează studiile în cadrul programului Erasmus, ar fi vorba totuși de un mijloc de apărare prezentat cu titlu subsidiar. Cu titlu principal, acest stat membru susține că studenții respectivi nu se află într-o situație comparabilă din punct de vedere obiectiv cu cea a studenților neerlandezi.
- 60 Regatul Țărilor de Jos observă că derogarea prevăzută la articolul 24 alineatul (2) din Directiva 2004/38 răspunde interesului legitim al statului membru în cauză de a limita avantajele sociale plătite prin intermediul finanțelor publice celor care pot demonstra o legătură minimă cu acest stat. Diferența de tratament instituită prin reglementarea neerlandeză, în măsura în care aceasta impune studenților din Uniune, din SEE sau din Elveția ca, înainte de a putea beneficia de finanțarea studiilor, inclusiv de prestația pentru cheltuieli de transport, să aibă un drept de ședere prelungită sau să fie activi pe plan economic, ar fi conformă în întregime cu această derogare.
- 61 Regatul Țărilor de Jos consideră că nu este relevant să se stabilească dacă prestația pentru cheltuieli de transport trebuie să fie calificată mai curând ca donație sub condiție decât ca împrumut sub condiție, dat fiind că această prestație este, în orice moment, fie un împrumut, fie o bursă și, astfel, intră sub incidența derogării prevăzute la articolul 24 alineatul (2) din Directiva 2004/38.
- 62 Sistemul neerlandez ar fi, prin natura sa, diferit de situația prezentă în cauza în care s-a pronunțat Hotărârea din 4 octombrie 2012, Comisia/Austria (C-75/11, EU:C:2012:605). În special, în cauza menționată, reducerea tarifelor de transport era acordată studenților ai căror părinți primeau prestații familiale de la statul austriac. Întrucât nu era legată de finanțarea studiilor, această reducere nu putea fi calificată drept bursă de studiu sau împrumut de studiu.
- 63 Potrivit Regatului Țărilor de Jos, pentru a putea intra sub incidența derogării prevăzute la articolul 24 alineatul (2) din Directiva 2004/38, o prestație nu trebuie neapărat să conștie într-o sumă de bani de care se poate dispune în mod absolut liber.

- 64 În sfârșit, în ceea ce privește studenții care participă la programul Erasmus, Regatul Țărilor de Jos amintește, invocând punctele 41 și 42 din Hotărârea din 14 iunie 2012, Comisia/Țările de Jos (C-542/09, EU:C:2012:346), că caracterul comparabil al situațiilor trebuie să se întemeieze pe elemente obiective și ușor identificabile. Diferența obiectivă dintre studenții care nu sunt neerlandezi și care participă la programul Erasmus și studenții neerlandezi care își urmează studiile în afara acestui program și care beneficiază de prestația pentru cheltuieli de transport ar consta în faptul că primii nu se bucură de finanțarea studiilor lor de către Regatul Țărilor de Jos în temeiul convențiilor prevăzute de programul menționat.
- 65 Potrivit Regatului Țărilor de Jos, este lipsit de relevanță punctul de vedere al Comisiei, conform căruia studenții care își urmează studiile în cadrul programului Erasmus sunt înscrși *de facto* în Țările de Jos și, prin urmare, trebuie să se considere că îndeplinesc cea de a treia condiție stabilită de legislația neerlandeză pentru acordarea prestației pentru cheltuieli de transport.
- 66 În memoriul în replică, Comisia susține că, din economia articolului 3.2 alineatul 1 din WSF 2000, reiese că cheltuielile de întreținere și prestația pentru cheltuieli de transport constituie elemente separate și distincte de bursă. Proprietățile intrinseci ale acestor două elemente ar fi de asemenea diferite, una fiind o sumă pe care studentul o poate folosi după bunul său plac, iar cealaltă fiind un card care îi dă dreptul la o reducere a tarifelor de transport public.
- 67 Comisia subliniază că noțiunea „burse de studiu sau împrumuturi” prevăzută la articolul 24 alineatul (2) din Directiva 2004/38 nu poate fi interpretată în mod diferit în funcție de sistemele de drept național, ci trebuie să aibă un conținut autonom, specific dreptului Uniunii.
- 68 Din cuprinsul punctelor 61-64 din Hotărârea din 4 octombrie 2012, Comisia/Austria (C-75/11, EU:C:2012:605) ar decurge că Regatul Țărilor de Jos se întemeiază în mod eronat pe articolul 24 alineatul (2) din Directiva 2004/38 pentru a justifica faptul că impune studenților resortisanți ai Uniunii, ai SEE și ai Elveției să aibă un drept de ședere permanentă sau să desfășoare o activitate economică. În această hotărâre, Curtea ar fi statuat că existența unei legături reale între student și statul membru gazdă ar putea fi verificată, în ceea ce privește dreptul acestui student de a putea pretinde o prestație constând într-o reducere a tarifelor de transport, atunci când se demonstrează că studentul menționat este înscris într-o instituție privată sau publică, acreditată sau finanțată de statul membru gazdă pe baza legislației sau a practicilor sale administrative, cu scopul principal de a urma studii, inclusiv de formare profesională.
- 69 Comisia arată că reiese din cuprinsul punctului 61 din Hotărârea din 4 octombrie 2012, Comisia/Austria (C-75/11, EU:C:2012:605) că există împrejurări în care studenții care participă la programul Erasmus pot fi considerați ca aflându-se într-o situație comparabilă din punct de vedere obiectiv cu cea a studenților neerlandezi care primesc prestația pentru cheltuieli de transport, și anume atunci când există o legătură reală între studentul care participă la acest program și statul membru gazdă. În speță, ar exista o astfel de legătură cu privire la această prestație, din moment ce studenții care nu sunt neerlandezi și care participă la programul menționat ar trebui să fie considerați înscrși *de facto* în Țările de Jos pentru acordarea acestei prestații.
- 70 În memoriul în duplică, Regatul Țărilor de Jos susține că Comisia nu respectă modul de redactare și sensul articolului 24 alineatul (2) din Directiva 2004/38. Existența unei legături reale între persoana în cauză și statul membru gazdă, materializată prin înscrierea acestei persoane într-o instituție de învățământ, nu ar constitui o cerință suplimentară sau alternativă în acest context. Întrucât Curtea ar fi statuat că articolul 24 alineatul (2) din Directiva 2004/38 nu era aplicabil în cauza în care s-a pronunțat Hotărârea din 4 octombrie 2012, Comisia/Austria (C-75/11, EU:C:2012:605), punctele 61-64 din hotărârea menționată nu ar indica nimic cu privire la domeniul de aplicare al acestei dispoziții.

- 71 Regatul Țărilor de Jos arată că concluzia Comisiei potrivit căreia, datorită înscrierii lor de fapt în cadrul universității-gazdă, studenții care își urmează studiile în cadrul programului Erasmus constituie totuși o categorie comparabilă din punct de vedere obiectiv cu cea a studenților neerlandezi care primesc prestația pentru cheltuieli de transport se întemeiază pe o premisă eronată. Ceea ce ar fi important să se stabilească este dacă aceste categorii se află într-o situație comparabilă din punct de vedere obiectiv în raport cu reglementarea națională în discuție.
- 72 Regatul Țărilor de Jos subliniază că punctele 61, 62 și 64 din Hotărârea din 4 octombrie 2012, Comisia/Austria (C-75/11, EU:C:2012:605), privesc justificarea discriminării indirecte constatate prin această hotărâre, în timp ce aspectul dacă studenții care își urmează studiile în cadrul programului Erasmus se află într-o situație comparabilă din punct de vedere obiectiv cu cea a studenților neerlandezi care primesc prestația pentru cheltuieli de transport privește însăși existența unei discriminări. Astfel, Comisia ar scoate cerința unei legături reale din contextul său.
- Aprecierea Curții
- 73 Cu titlu introductiv, trebuie arătat că articolul 20 alineatul (1) TFUE conferă statutul de cetățean al Uniunii oricărei persoane care are cetățenia unui stat membru.
- 74 Întrucât posedă cetățenia unui stat membru, studenții care provin din alte state membre decât Regatul Țărilor de Jos și care își urmează studiile în acest din urmă stat beneficiază de statutul menționat.
- 75 După cum s-a pronunțat Curtea în mai multe rânduri, statutul de cetățean al Uniunii are vocația de a fi statutul fundamental al resortisanților statelor membre, ceea ce permite acelor resortisanți care se găsesc în aceeași situație să obțină același tratament juridic în domeniul de aplicare *ratione materiae* al Tratatului FUE, independent de cetățenia acestora și sub rezerva excepțiilor expres prevăzute în această privință (a se vedea Hotărârea din 20 septembrie 2001, Grzelczyk, C-184/99, EU:C:2001:458, punctul 31, și Hotărârea din 4 octombrie 2012, Comisia/Austria, C-75/11, EU:C:2012:605, punctul 38).
- 76 Interzicerea discriminării pe motiv de cetățenie sau naționalitate care figurează la articolul 18 TFUE se aplică în toate situațiile care se încadrează în domeniul de aplicare *ratione materiae* al dreptului Uniunii, aceste situații cuprinzând exercitarea libertății fundamentale de circulație și de ședere pe teritoriul statelor membre conferite de articolul 21 TFUE (a se vedea în acest sens Hotărârea din 4 octombrie 2012, Comisia/Austria, C-75/11, EU:C:2012:605, punctul 39 și jurisprudența citată).
- 77 Din aceeași jurisprudență reiese că această interdicție acoperă și situațiile referitoare la condițiile de acces la formarea profesională, dat fiind că atât învățământul superior, cât și învățământul universitar constituie o formare profesională (Hotărârea din 4 octombrie 2012, Comisia/Austria, C-75/11, EU:C:2012:605, punctul 40 și jurisprudența citată).
- 78 Un resortisant al unui stat membru care își urmează studiile în alt stat membru are, în temeiul articolelor 18 TFUE și 21 TFUE, dreptul de circulație și de ședere liberă pe teritoriul statului membru gazdă fără a fi supus unor discriminări directe sau indirecte pe motivul cetățeniei sale (a se vedea în acest sens Hotărârea din 4 octombrie 2012, Comisia/Austria, C-75/11, EU:C:2012:605, punctul 41 și jurisprudența citată).
- 79 În ceea ce privește aspectul dacă prestația pentru cheltuieli de transport intră în domeniul de aplicare al tratatelor, în sensul articolului 18 alineatul (1) TFUE, trebuie să se observe că Curtea a precizat deja că un regim care prevede reduceri acordate studenților la tarifele de transport intră în domeniul de aplicare al Tratatului FUE, în măsura în care le permite acestora, în mod direct sau indirect, să își acopere cheltuielile de întreținere (Hotărârea din 4 octombrie 2012, Comisia/Austria, C-75/11, EU:C:2012:605, punctul 43).

- 80 Pe de altă parte, astfel cum a statuat deja Curtea, principiul nediscriminării pe motiv de cetățenie sau naționalitate, consacrat în general la articolul 18 TFUE și precizat, în privința cetățenilor Uniunii care intră sub incidența Directivei 2004/38, la articolul 24 din aceasta, interzice, printre altele, discriminările directe, întemeiate pe cetățenie sau naționalitate (a se vedea în acest sens Hotărârea din 4 octombrie 2012, Comisia/Austria, C-75/11, EU:C:2012:605, punctul 49 și jurisprudența citată).
- 81 În ceea ce privește Directiva 2004/38, deși este adevărat că scopul său este să faciliteze și să consolideze exercitarea dreptului fundamental și individual de liberă circulație și ședere pe teritoriul statelor membre, conferit în mod direct fiecărui cetățean al Uniunii, nu este mai puțin adevărat că obiectul său privește, precum reiese din articolul 1 litera (a) din respectiva directivă, condițiile de exercitare a acestui drept (Hotărârea din 5 mai 2011, McCarthy, C-434/09, EU:C:2011:277, punctul 33).
- 82 În special, trebuie amintit că, în ceea ce privește accesul la prestații precum prestația pentru cheltuieli de transport, un cetățean al Uniunii nu poate pretinde o egalitate de tratament cu resortisanții statului membru gazdă, în temeiul articolului 24 alineatul (1) din Directiva 2004/38, decât dacă șederea sa pe teritoriul acestui stat respectă condițiile directivei menționate (a se vedea în acest sens Hotărârea din 15 septembrie 2015, Alimanovic, C-67/14, EU:C:2015:597, punctul 49 și jurisprudența citată).
- 83 În speță, Comisia a confirmat, ca răspuns la o întrebare adresată de Curte în ședință, că acțiunea sa viza o discriminare față de studenții care beneficiază de un drept de ședere în temeiul articolului 7 alineatul (1) litera (c) din Directiva 2004/38. Regatul Țărilor de Jos a susținut de asemenea că studenții care nu sunt neerlandezi vizați de prezenta acțiune beneficiază de un drept de ședere în Țările de Jos în temeiul acestei dispoziții.
- 84 În aceste condiții, trebuie să se considere că articolul 24 alineatul (1) din Directiva 2004/38 se aplică, în principiu, studenților care nu sunt neerlandezi vizați de Comisie prin cererea sa introductivă.
- 85 Or, chiar înainte de a se stabili dacă există o discriminare directă în sensul articolului 24 alineatul (1) din Directiva 2004/38, trebuie, în speță, să se analizeze în prealabil argumentul Regatului Țărilor de Jos potrivit căruia prestația pentru cheltuieli de transport intră în domeniul de aplicare al derogării de la principiul egalității de tratament prevăzute la articolul 24 alineatul (2) din această directivă.
- 86 Întrucât constituie o derogare de la principiul egalității de tratament prevăzut la articolul 18 TFUE și în raport cu care articolul 24 alineatul (1) din Directiva 2004/38 nu reprezintă decât o expresie specifică, alineatul (2) al articolului 24 menționat trebuie interpretat în mod restrictiv (Hotărârea din 4 octombrie 2012, Comisia/Austria, C-75/11, EU:C:2012:605, punctul 54).
- 87 Deși, astfel cum reiese din cuprinsul punctului 79 din prezenta hotărâre, prestația pentru cheltuieli de transport constituie un ajutor de întreținere pentru studenții în cauză, totuși numai ajutoarele pentru studii „constând în burse de studiu sau împrumuturi” intră sub incidența derogării de la principiul egalității de tratament prevăzute la articolul 24 alineatul (2) din Directiva 2004/38 (a se vedea în acest sens Hotărârea din 4 octombrie 2012, Comisia/Austria, C-75/11, EU:C:2012:605, punctul 55).
- 88 În această privință, trebuie observat că, spre deosebire de cauza în care a fost pronunțată Hotărârea din 4 octombrie 2012, Comisia/Austria (C-75/11, EU:C:2012:605), în care statul membru în cauză rezerva beneficiul tarifelor de transport reduse, în principiu, numai studenților ai căror părinți primesc prestații familiale de la acest stat, în prezenta cauză, astfel cum reiese din dosarul prezentat Curții, acordarea prestației pentru cheltuieli de transport studenților neerlandezi care, în aprecierea Comisiei, sunt favorizați de reglementarea națională în discuție depinde chiar de faptul că acești studenți urmează o formare în Țările de Jos și că au dreptul la finanțarea studiilor lor, conform reglementării neerlandeze.

- 89 Potrivit acestei reglementări, studentului i se acordă un titlu de transport care îi permite să aibă acces la transportul public în mod gratuit sau la un tarif redus. Dacă studentul își completează studiile în termen de 10 ani, nu este obligat să ramburseze o astfel de prestație. Dacă studentul nu își completează studiile în acest termen, prestația menționată trebuie să fie rambursată. Prin urmare, prestația pentru cheltuieli de transport, astfel cum este prevăzută de reglementarea neerlandeză, are aceleași caracteristici și se aseamănă fie cu o bursă de studiu, fie cu un împrumut, după cum studentul își completează sau nu își completează studiile în termen de 10 ani.
- 90 Rezultă că o prestație pentru cheltuieli de transport precum cea în discuție în prezenta cauză trebuie să fie considerată ca fiind acordată „[sub forma unor] burse de studiu sau împrumuturi”, în sensul articolului 24 alineatul (2) din Directiva 2004/38.
- 91 În această privință, după cum a arătat avocatul general la punctul 97 din concluzii, aspectul dacă prestația menționată este o bursă condiționată sau un împrumut sub condiție este lipsit de relevanță, din moment ce articolul 24 alineatul (2) din Directiva 2004/38 se aplică atât „burselor de studiu”, cât și „împrumuturilor”, iar prestația pentru cheltuieli de transport intră, în toate cazurile, sub incidența uneia dintre aceste noțiuni.
- 92 De asemenea, este lipsit de relevanță și faptul că, în principiu, prestația pentru cheltuieli de transport este acordată sub forma unui titlu de transport, mai precis nu este acordată în numerar, ci în natură. Astfel, nu reiese nici din textul articolului 24 alineatul (2) din Directiva 2004/38, nici din cadrul juridic în care se înscrie această dispoziție că statele membre ar trebui să fie obligate să acorde ajutoare pentru studii numai sub formă de numerar. Dimpotrivă, după cum a observat avocatul general la punctul 93 din concluzii, acordarea unei astfel de prestații în natură permite statului membru în cauză, după caz, pe de o parte, să reducă cheltuielile legate de acordarea prestației menționate prin negocierea tarifelor cu furnizorul serviciului și, pe de altă parte, să se asigure că avantajul economic care decurge din această prestație a fost folosit în scopul pentru care a fost acordat.
- 93 În sfârșit, este necesar să se constate că, contrar celor sugerate de Comisie, Regatul Țărilor de Jos nu este nicidecum obligat, în acest context, să acorde prestația pentru cheltuieli de transport pentru simplul fapt al înscrierii studentului la o instituție privată sau publică, acreditată sau finanțată de acest stat membru în temeiul legislației sau al practicilor sale administrative, cu scopul principal de a urma studii. O asemenea interpretare nu numai că nu ar respecta însuși textul articolului 24 alineatul (2) din Directiva 2004/38, dar ar și goli de substanță derogarea referitoare la ajutoarele pentru studii prevăzută de această dispoziție, din moment ce ar avea ca efect, în realitate, obligarea statelor membre să respecte principiul egalității de tratament cu ocazia acordării acestor ajutoare față de toți studenții care intră sub incidența articolului 7 alineatul 1 litera (c) din Directiva 2004/38.
- 94 În consecință, trebuie să se constate că prestația pentru cheltuieli de transport intră sub incidența noțiunii „ajutoare pentru studii [...] constând în burse de studiu sau împrumuturi” prevăzute la articolul 24 alineatul (2) din Directiva 2004/38 și că Regatul Țărilor de Jos se poate prevala de derogarea prevăzută în această privință pentru a refuza acordarea acestei prestații, înainte de dobândirea dreptului de ședere permanentă, altor persoane decât lucrătorii care desfășoară activități salariate sau independente, persoanele care își mențin acest statut și membrii familiilor acestora.
- 95 Prin urmare, motivul întemeiat pe o discriminare directă trebuie să fie respins ca nefondat.
- 96 Având în vedere ansamblul considerațiilor care precedă, prezenta acțiune trebuie respinsă în totalitate.

Cu privire la cheltuielile de judecată

- ⁹⁷ Potrivit articolului 138 alineatul (1) din Regulamentul de procedură, partea care cade în pretenții este obligată, la cerere, la plata cheltuielilor de judecată. Întrucât Regatul Țărilor de Jos a solicitat obligarea Comisiei la plata cheltuielilor de judecată, iar Comisia a căzut în pretenții, se impune obligarea acesteia la plata cheltuielilor de judecată.

Pentru aceste motive, Curtea (Camera întâi) declară și hotărăște:

- 1) Respinge acțiunea.**
- 2) Obligă Comisia Europeană la plata cheltuielilor de judecată.**

Semnături